

Özel Eğitim Öğretmeni Algısına İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerinin ve Genel Eğitim Öğretmenlerinin Metaforlarının Karşılaştırılması

Sayfa | 1079

Comparison of Special Education Teachers' and General Education Teachers' Metaphors Regarding the Perception of Special Education Teacher

Gülcihan YAZÇAYIR , Dr. Öğretim Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, gulcihanyazcayir@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 31 Ağustos 2023
Kabul tarihi - Accepted: 8 Ekim 2023
Yayın tarihi - Published: 28 Aralık 2023

Öz. Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmeni algısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforları karşılaştırmaktır. Bu amaçla bu araştırmada nitel araştırma yönteminden yararlanılarak özel eğitim öğretmeni algısı sistematik metafor analizi yoluyla incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Bu araştırmaya, 48 özel eğitim öğretmeni ve 49 farklı branştan genel eğitim öğretmenleri katılmıştır. Bu araştırmanın verileri bir soru ve sorunun cevabı için boşluk doldurma bölümleri içeren bir form aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler tümevarımsal yöntemle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, özel eğitim öğretmenlerinin en çok sabır taşı/küpü, anne, gökkuşağı ve sihirli değnek metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir. Genel eğitim öğretmenleri ise en çok melek, sabır taşı, güneş ve anahtar metaforlarını kullanmışlardır. Her iki gruptaki öğretmenin kullandığı metaforlar karşılaştırıldığında, her iki gruptaki öğretmenlerin metaforlarından oluşan altı tema belirlenmiştir. Aynı zamanda sadece özel eğitim öğretmenlerinin metaforlarından oluşan bir tema belirlenmiştir. Bu altı tema sırasıyla; ender bulunan ve mucizevi bir varlık, çevresini ve öğrencilerin geleceğini aydınlatan bir kaynak, güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan kişi, sebatkâr kişi, kompetan kişi ve değeri anlaşılmayan kişi olarak özel eğitim öğretmenidir. Bu temalardan farklı olarak sadece özel eğitim öğretmenlerinin metaforlarından oluşan bir bütünün önemli bir parçası olarak özel eğitim öğretmeni teması da araştırma sonucunda ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmeni, genel eğitim öğretmeni, metafor.

Abstract. The aim of this study is to compare the metaphors used by special education teachers and general education teachers regarding the perception of special education teacher. For this purpose, in this study, the perception of special education teacher was examined through systematic metaphor analysis using the qualitative research method. The participants of the study were determined by criterion sampling, which is a type of purposeful sampling method. In this study, 48 special education teachers and 49 general education teachers from different branches participated. The data for this study were collected through a questionnaire containing a question and fill-in-the-blank sections for the answer to the question. The data obtained were analysed by the inductive method. As a result of the research, it was determined that special education teachers mostly used the metaphors of patience stone/cube, mother, rainbow, and magic wand. On the other hand, general education teachers mostly used the metaphors of the angel, patience stone, sun, and key. When the metaphors used by both groups of teachers were compared, six themes consisting of the metaphors of both groups of teachers were identified. At the same time, only one theme consisting of the metaphors of special education teachers was identified. These six themes are respectively, special education teacher as; a rare and miraculous being, a resource that illuminates its environment and the future of students, someone who creates a safe and inclusive environment, a persevering person, a competent person and someone whose value is not understood. Unlike these themes, the theme of the special education teacher as an important part of a whole consisting of only the metaphors of special education teachers was also revealed as a result of the research.

Keywords: Special education teacher, general education teacher, metaphor.

Extended Abstract

Yazçayır, G. (2023). Özel eğitim öğretmeni algısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin ve genel eğitim öğretmenlerinin metaforlarının karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 1079-1107. DOI. 10.51460/baebd.1352870

Introduction. When the related literature is examined, although there are many metaphorical studies on the concept of teacher, only a few of them are related to special education teachers (Aydın and Pehlivan, 2010; Çok et al., 2022; Deniz, 2016; Guerrero and Villamil; 2000; Kalyoncu, 2012; Kocaoğlu, 2022; Mahlios and Maxson, 1998; Oğuz, 2009; Pektaş and Kıldan, 2009; Saban et al., 2006). These studies were conducted with parents (Çok et al., 2022) and pre-service teachers (Deniz, 2016; Kocaoğlu, 2022). In this context, it can be said that metaphors about special education teachers are produced from the perspective of parents or pre-service teachers who are not yet actually teaching. On the other hand, although there are many studies to determine metaphorical perceptions about special education and individuals with special needs, it is seen that special education, special education teacher and individuals with special needs are three different concepts. Considering the related literature and all these studies, there is a need to reveal the perspectives of all teachers about special education teachers as a field that has been very prominent in recent years. In addition to this, determining the perceptions of special education teachers who continue their profession about their own field is also another matter of curiosity. Through the results of this study, it will be possible to compare the perspectives of special education teachers and general education teachers from various branches about special education teachers. It is thought that the results to be obtained will contribute to the increase of teacher quality and co-operation between teachers. In this context, the aim of this study is to compare the metaphors used by special education teachers and general education teachers regarding the perception of special education teachers. For this purpose, answers to the following questions were sought: 1) Which metaphors did special education teachers use to express their perceptions of special education teachers? 2) Which metaphors did general education teachers use to express their perceptions of special education teachers? 3) When the metaphors and justifications used by special education teachers and general education teachers about special education teachers are compared, under which categories are they grouped?

Method. In this study, the perception of special education teacher was examined through systematic metaphor analysis by using qualitative research method (Cornelissen et al., 2008; Cassell and Lee, 2012; Schmitt, 2005). The participants of this study were determined by using criterion sampling technique in purposeful sampling methods (Patton, 1990). As stated in the research purpose, the criteria were being a special education teacher and having teachers in various branches. In this study, 48 special education teachers and 49 general education teachers from different branches participated. The data of this study were collected through a form containing a question and fill-in-the-blank sections for the answer of the question. The data obtained were analysed by inductive method. Metaphor analysis, one of the inductive methods, was used to analyse the documents obtained in this study (Bullough, 1991; Cornelissen et al., 2008; Cassell and Lee, 2012; Patton, 1990; Schmitt, 2005).

Results. According to the research findings, forty-three special education teachers produced thirty-seven different types of metaphors. It is seen that the most common metaphors are patience stone/cube (4), mother (2), rainbow (2) and magic wand (2). On the other hand, forty-two general education teachers produced thirty different types of metaphors. The most common metaphors were angel (5), patience stone (5), sun (4) and key (2). When the metaphors used by both groups and their justifications were categorised, seven themes emerged. The last of these themes, consists of

metaphors used only by special education teachers. The findings related to the themes in this study are as: 1) Special education teacher as a rare and miraculous being, 2) Special education teacher as a source enlightening the environment and students' future, 3) The special education teacher as someone who creates a safe and inclusive environment, 4) The special education teacher as a persistent person, 5) Special education teacher as a competent person, 6) Special education teacher as an unappreciated person, 7) Special education teacher as an important part of a whole.

Discussion and Conclusion. In this study, it was determined that special education teachers produced thirty-seven different types of metaphors, the most common of which were patience stone / cube, mother, rainbow and magic wand metaphors. On the other hand, it was determined that general education teachers used thirty different types of metaphors, the most common of which were angel, patience stone, sun and key metaphors. When the metaphors used by the teachers in both groups and their justifications were compared, seven themes emerged. Except for one of these themes, the others consist of the metaphors used by the teachers in both groups. When these themes were analysed, the perception that special education teachers are rare and miraculous beings emerged. However, in the miraculous being part, it was understood that special education teachers were uncomfortable with such a perception towards them. They emphasised that, like every teacher, they carry out practices to meet the needs of the student and do not make miraculous touches. On the other hand, special education teachers were perceived as a source that enlightens the environment and the future of students, someone who creates a safe and inclusive environment, someone who is persevering and someone who is competent. However, unlike these themes, a hurtful point of view was identified that special education teachers are not appreciated. On the other hand, the fact that only special education teachers used metaphors in the theme of special education teacher as an important part of a whole in this study shows that there is a need to understand that special education teachers are an important part of education like other teachers. In these results; 1) It is suggested that a road map should be determined in cooperation with the faculties of education and the Ministry of National Education to increase the quantity and quality of special education teachers. 2) There is a need to conduct more surveys and implementation studies in which different stakeholders participate regarding the place and role of special education teacher in both special education and general education.

Giriş

Günümüzde etkili kanıt temelli uygulamalar ile yetersizliğe ilişkin bakış açısının ve hizmetlerin değişmesi gibi birçok konuya bağlı olarak özel eğitime ve özel eğitim öğretmenine ilişkin kavramsal çerçeve de değiştirmiştir (Brownell ve diğ., 2010). Özel eğitim kavramının tanımı, eğitim alacak birey, eğitim hizmeti sunacak kişi/kişiler, eğitimin nasıl sunulacağına ilişkin çerçeve ve eğitimin sunulacağı uygun ortam olmak üzere dört temel ögeyi içermektedir (Ataman, 2005; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Buna göre, ilk öge eğitimin verileceği bireylerin kimler olduğunu açıklamaktadır. Özel eğitim, tipik gelişim gösteren akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci tanımının temelinde özel olarak tasarlanmış bir eğitime ihtiyaç duyuyor olması bulunmaktadır. Bu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik öğretim stratejileri, öğrencinin yetersizlik türü, içerik alanı ve sınıf düzeyi gibi çeşitli faktörlere dayalı olarak farklılaşmaktadır (Johnson ve Semmelroth, 2014). Diğer öge ise özel eğitim hizmetini sunan özel eğitim öğretmenleridir. Etkili bir özel eğitim öğretmenin, öğrencilerine iyi hizmet verebilmesi için farklı yetersizlik türlerine ilişkin kanıta dayalı öğretim uygulamaları konusunda bilgi ve beceriye sahibi olması gerekmektedir (Odom ve diğ., 2005). Bunlara ek olarak, etkili özel eğitim öğretmenliği heterojen özellikleri olan bir öğrenci grubuna yönelik etkili müdahale planlama, sunma, değerlendirme konusunda uzmanlık bilgisi, yetenek, işbirliği yapma ve mesleğine bağlılık gerektirir (Brownell ve diğ., 2010; Mastropieri ve diğ., 2011). Özel eğitimin tanımı kapsamındaki son iki öge ise özel eğitim ihtiyacı olan bireylere özgü geliştirilmiş eğitim programları ve uygun eğitim ortamlarıdır. Özel eğitimin en büyük gücü, öğrencilerin eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda belirlenen hedefleri, uygun öğretim ve değerlendirme yöntemleri içeren bireyselleştirilmiş eğitim programlarına (BEP) dayalı eğitim sunma olanağıdır (Johnson ve Semmelroth, 2014; MEB, 2018). Özel eğitim hizmetlerinin sunulduğu eğitim ortamları ise okul uygulamaları, araştırmalar ve özel gereksinimli bireylere ilişkin eğitim politikalarına bağlı olarak gelişmiş ve değişmiştir. Özel gereksinimli bireylerin eğitime erişimini amaçlayan hukuksal davalar yoluyla erişim sorunu çözüldükten sonra eğitim hizmetlerinin sürekliliği konusu üzerinde durulmaya başlanmıştır. Başlangıçta, özel gereksinimli öğrenciler ya yatılı ya da yatılı olmayan ayrı okullarda ve müstakil sınıflarda eğitim görmekteydi. Daha sonra, özel gereksinimli öğrencileri, genel eğitim sınıflarına dahil etme olarak bilinen kapsayıcı eğitim hareketi ortaya çıkmıştır (Ainscow, 1999; Brownell ve diğ., 2010; Johnson ve Semmelroth, 2014; Mastropieri ve diğ., 2011; Pijl ve diğ., 1997).

Bu gelişmelerle birlikte 1990'lara gelindiğinde, kapsayıcı eğitim bakış açısına bağlı olarak genel eğitim sınıflarında özel gereksinimli öğrencilerin sayısı arttıkça genel eğitim öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin işbirliğine dayanan öğretim tasarımları ve uygulamaları daha da artmıştır (Ainscow, 1999; Brownell ve diğ., 2010; Johnson ve Semmelroth, 2014; Mastropieri ve diğ., 2011; Pijl ve diğ., 1997). Gürgür ve Uzuner (2010) kapsayıcı eğitim ortamlarında özel eğitim öğretmenleri ve genel eğitim öğretmenlerinin iş birliğine dayalı uygulamalarını inceledikleri çalışmada öğretmen algılarının, tutum ve niyetlerinin öğretim sürecinin niteliğinde önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda, değişen paradigmlar beraberinde başarılı özel eğitim hizmetlerinin en önemli aktörü olan özel eğitim öğretmenlerinin rol ve sorumluluklarına ilişkin bakış açısına etki etmiştir (Embich, 2001). Bu gelişmeler doğrultusunda, özel eğitim öğretmenlerine ilişkin bakış açısının yeniden değerlendirilmesine yönelik ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Metaforlar öğretmenlerin rollerinin yeniden düşünülmesine ve öğretim uygulamalarının geliştirilmesine (Tobin, 1990; Tobin ve LaMaster, 1995), aynı zamanda öğretmenlerin rolleri hakkındaki geleneksel düşünme biçimlerini değiştirmek ve rollerin yeniden tanımlanmasına rehberlik eden araçlar olarak kullanılmaktadır (Carpenter, 2011). Lakoff ve Johnson'ın (1980) Kavramsal Metafor Kuramı'nın ortaya çıkışından sonra, metaforların sadece dilsel bir olgu olmadığı aynı zamanda dünyayı anlamak ve yorumlamak için önemli bir araç olduğu geniş çapta kabul görmüştür (Girmen, 2007; Goldstein, 2005; Lakoff ve Johnson, 1980). Berliner (1990) metaforları, hem kendimiz hem de başkaları hakkında düşünme şeklimizi belirleyen çok güçlü araçlar olarak tanımlamaktadır. Metafor çalışmaları yoluyla bireysel farklılıklara dayalı olarak olgular arasındaki benzerlikler karşılaştırılarak ilişkili düşünce yapıları ortaya konulmaktadır (Kogan ve diğ., 1980). Bu bağlamda, öğretmen rollerine ilişkin bakış açısının belirlenmesinde metafor analizleri sıklıkla kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde çeşitli branşlardaki öğretmen kavramına ilişkin çok sayıda metaforik araştırmanın olduğu görülmektedir (Aydın ve Pehlivan, 2010; Çok ve diğ., 2022; Deniz, 2016; Guerrero ve Villamil; 2000; Kalyoncu, 2012; Kocaoğlu, 2022; Mahlios ve Maxson, 1998; Oğuz, 2009; Pektaş ve Kıldan, 2009; Saban ve diğ., 2006). Ancak bu araştırmalardan çok azı özel eğitim öğretmeni kavramına ilişkindir (Çok ve diğ., 2022; Deniz, 2016; Kocaoğlu, 2022). Bunlardan biri Çok ve diğerleri (2022) tarafından yürütülen özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin Rehberlik Araştırma Merkezi, okul psikolojik danışmanı ve özel eğitim öğretmeni kavramlarına ilişkin metaforik algılarını inceleme çalışmasıdır. Bu çalışmada ebeveyn bakış açısıyla özel eğitim öğretmenine ilişkin en çok anne, doktor ve arkadaş metaforlarının tekrar ettiği sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda ebeveynlerin özel eğitim öğretmenine ilişkin ürettiği ikisi hariç tüm metaforların ve kategorilerin olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Deniz (2016) tarafından yürütülen özel eğitim öğretmenine ilişkin özel eğitim öğretmen adaylarının metaforik algılarını inceleyen araştırmada sonuçların on kategori altında toplandığı belirlenmiştir. Bu kategoriler sırasıyla, sabır ve bağlılık, mesleğin zorluğu, sevgi ve şefkatin kaynağı, tamamlayıcı, mesleğin üstünlüğü, yaşam koçluğu/rehberlik, meslek yorgunluğu, beceri öğretimi, sosyal liderlik/aydınlanma ve sosyal önyargılar olarak ortaya konulmuştur. Benzer şekilde Kocaoğlu (2022) özel eğitim öğretmen adaylarının özel eğitim öğretmenine ilişkin algılarını metaforlar yoluyla belirlemeye yönelik bir çalışma yürütmüştür. Bunun sonucunda, farklılıkların bir araya geldiği yer, emek-özveri-gayret gerektiren, ışık kaynağı-yön gösterici, sabır abidesi, şekil veren, ekip çalışması ve diğer olarak yedi kategori oluşturulmuştur. Bu araştırmaların yanı sıra alanyazında özel eğitim ve/veya özel gereksinimli bireye ilişkin çok sayıda metaforik çalışma bulunmaktadır (Açar, Kaya ve Güneş, 2017; Altındağ-Kumaş ve Süer, 2020; Başgül ve Uluçınar-Sağır, 2017; Efiltili ve diğ., 2021; Kardeş ve Taşkın, 2020; Kuzu ve Yıldırım, 2021; Pesen ve Pesen, 2020; Uçuş, 2016).

Alanyazında özel eğitim, özel eğitim öğretmeni ve özel gereksinimli birey birbirinden farklı üç kavram olduğu görülmektedir. Diğer yandan, öğretmen kavramına ilişkin çok sayıda metaforik çalışma olmasına karşın bunlardan çok azı özel eğitim öğretmenine ilişkindir. Özel eğitim öğretmeni algısına ilişkin çalışmaların da ebeveynler (Çok ve diğ., 2022) ve öğretmen adayları ile yürütüldüğü görülmektedir (Deniz, 2016; Kocaoğlu, 2022). Bu bağlamda, yapılan çalışmalarda özel eğitim öğretmenine ilişkin sadece ebeveyn ya da henüz fiili olarak öğretmenlik yapmayan öğretmen adayı bakış açısıyla metaforlar üretildiği söylenebilir. Dolayısıyla mesleğini sürdüren özel eğitim öğretmenlerinin kendi mesleki rollerine ve deneyimlerine yönelik metaforik algılarının

belirlenmesiyle özel eğitim ve özel eğitim öğretmenliği pratiği ve politikaları üzerinde daha derin ve zengin bir anlayış ortaya konulabilir. Öte yandan mesleğini sürdüren farklı branşlardaki genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenine ilişkin algılarının belirlenmesinin özel eğitim öğretmenlerinin eğitimdeki yeri, rolü, önemi hakkında farkındalık ve başarılı işbirliklerinin gelişimi konusunda katkı sağlayabilir. Aynı zamanda bu çalışmada ortaya konulacak sonuçlar doğrultusunda, özel eğitim öğretmenlerinin ve çeşitli branşlardan genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenliğine ilişkin bakış açılarını karşılaştırabilme olanağı ortaya çıkacaktır. Elde edilecek sonuçların öğretmen niteliğinin ve öğretmenler arası işbirliğinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmeni algısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforları karşılaştırmaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- 1) Özel eğitim öğretmenleri, *özel eğitim öğretmenine* ilişkin algılarını hangi metaforları kullanarak ifade etmişlerdir?
- 2) Genel eğitim öğretmenleri, *özel eğitim öğretmenine* ilişkin algılarını hangi metaforları kullanarak ifade etmişlerdir?
- 3) Özel eğitim öğretmenlerinin ve genel eğitim öğretmenlerinin *özel eğitim öğretmenine* ilişkin kullandıkları metaforları ve gerekçeleri karşılaştırıldığında hangi kategoriler altında toplanmıştır?

Yöntem

Araştırma deseni

Metaforlar, olguları farklı ve yaratıcı bir bakış açısıyla inceleme fırsatı sunmaktadır (Bullough, 1991; Carpenter, 2011). Bu bakımdan bu çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılarak *özel eğitim öğretmeni* algısı sistematik metafor analizi yoluyla incelenmiştir (Cornelissen ve diğ., 2008; Cassell ve Lee, 2012; Schmitt, 2005).

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinde ölçüt örnekleme tekniğinden yararlanılarak belirlenmiştir (Patton, 1990). Araştırma amacında belirtildiği üzere ölçütler; özel eğitim öğretmeni olma ve çeşitli branşlarda öğretmenler olmasıdır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1.
Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Özel Eğitim Öğretmenleri	Frekans (f)	Yüzde (%)	Genel Eğitim Öğretmenleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet			Cinsiyet		
Erkek	19	40	Erkek	17	35
Kadın	29	60	Kadın	32	65
Yaş			Yaş		
20-30	22	45,8	20-30	6	12,2
31-40	15	31,3	31-40	20	40,8
41-50	10	20,8	41-50	19	38,8
51 ve üzeri	1	2,1	51 ve üzeri	4	8,2
Meslekte çalışma süresi (Yıl)			Meslekte çalışma süresi (Yıl)		
0-5 yıl	14	29,2	0-5 yıl	3	6,1
6-10 yıl	12	25	6-10 yıl	11	22,5
11-15 yıl	8	16,7	11-15 yıl	9	18,4
16-20 yıl	5	10,4	16-20 yıl	15	30,6
21 ve üzeri	9	18,7	21 ve üzeri	11	22,4
Toplam	48	100	Bilişim teknolojileri	1	2
			Coğrafya	1	2
			Edebiyat	1	2
			Fen Bilimleri	1	2
			İngilizce	2	4,1
			Matematik	4	8,2
			Mesleki alan	4	8,2
			Rehberlik ve psikolojik danışmanlık	2	4,1
			Sınıf Öğretmeni	25	51,1
			Sosyal Bilgiler	3	6,1
			Teknoloji ve Tasarım	2	4,1
			Türkçe	3	6,1
			Toplam	49	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, bu araştırmaya 48 özel eğitim öğretmeni, 49 genel eğitim öğretmeni katılmıştır. Buna göre, özel eğitim öğretmenleri ve genel eğitim öğretmenleri cinsiyet bakımından tesadüfi olarak dengeli dağılmıştır. Öte yandan özel eğitim öğretmenlerinin (34,5) yaş ortalaması genel eğitim öğretmenlerinin yaş ortalamasına (40) kıyasla daha düşüktür. Benzer şekilde, özel eğitim öğretmenlerinin (11 yıl) mesleki çalışma sürelerinin ortalaması genel eğitim öğretmenlerinin ortalamasına (16 yıl) kıyasla daha azdır. Genel eğitim öğretmenlerinden en çok sınıf öğretmenliği alanından öğretmen katılmıştır.

Veri toplama aracı ve süreci

Bu araştırmanın verileri bir soru ve sorunun cevabı için boşluk doldurma bölümleri içeren bir form aracılığıyla toplanmıştır. Bu veri toplama aracının ilk bölümünde, metafor tanımı ve örnekler ile araştırmanın amacı yer almaktadır. Sonraki bölümde ise araştırmaya katılımı kabul veya red ettiklerine ilişkin kısım yer almaktadır. Ardından öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler bulunmaktadır. Bunu öğretmenlerden metaforları gerekçeleri ile yazmaları veya resmedebileceklerine ilişkin açıklamalar izlemektedir. Son aşamada ise *özel eğitim öğretmeni ..... gibidir, çünkü .....* şeklindeki cümleyi tamamlamaları istenmiştir. Buna göre öğretmenlerden, özel eğitim öğretmeni için ilk boşluğa bir metafor yazmaları ve ikinci boşluğa metaforu seçme gerekçelerini açıklamaları istenmiştir. Aynı zamanda gönüllülük esasına göre metaforu resmedebilecekleri belirtilmiştir. Görsel metaforlar, soyut kavramları anlamlaştırma ve aynı zamanda görsel imgeler yoluyla somutlaştırma olanağı sunmaktadır (Serig, 2006). Bunun yanı sıra, görsel metaforların daha çıkarımsal olma ve birden fazla yorum olanağı sağlama özellikleri bulunmaktadır (Jeong, 2008). Öğretmenlere bu formu doldururken zamanı esnek kullanabilme olanağı sunulmuştur. Uygulama sonrası öğretmenlerden alınan formlar özel eğitim öğretmenleri için ÖE-1, ÖE-2 ..., genel eğitim öğretmenleri için GE-1, GE-2...şeklinde kodlanmış ve sıralanmıştır.

Verilerin analizi

Bu çalışmada elde edilen dokümanların analizinde tümevarımsal yöntemlerden metafor analizi kullanılmıştır (Bullough, 1991; Cornelissen ve diğ., 2008; Cassell ve Lee, 2012; Patton, 1990; Schmitt, 2005). Buna göre, her bir katılımcıdan alınan dokümanlar numaralandırılarak dijital ortamda Microsoft Excel'e kaydedilmiştir. Ardından bu kayıtların hangilerinin metaforik bir dil olup olmadığı metaforları tanımlama süreci gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada metafor olarak tanımlanamayan veriler elenmiştir. Buna göre, özel eğitim öğretmenlerinden beş kişiden, genel eğitim öğretmenlerinden yedi kişiden elde edilen veri metaforik dil kullanılmadığı gerekçesiyle analiz dışı bırakılmıştır. Bu aşamayı verilerin okunarak kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan kodların kategorileştirilerek temaların belirlendiği adım izlemiştir. Belirlenen temaları oluşturan kodların sıklığı frekans ve yüzde kullanılarak aynı zamanda ham verilerden doğrudan alıntılar yaparak düzenlenmiştir. Son olarak, araştırmacı yorumlarını da içeren bulgular ortaya konulmuştur.

Geçerlik, güvenilirlik ve etik

Bu çalışmada elde edilen metaforlar ve kategoriler biri araştırmacı diğeri de genel eğitim alanında iki uzman tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca nitel araştırmalar ve özel eğitim alanında bir diğ uzman tarafından kategoriler, görüş ayrılıkları ve uzlaşılar yeniden değerlendirilmiştir (Creswell, 2007). Kodlar ve temalar üzerinde uzlaşı sağlanması sürecinde defalarca veriler okunmuş ve kodlanmıştır. Ardından diğ kodlayıcı ile uzlaşı sağlanması için bir araya gelmiştir. Bu bağlamda tüm kodlar ve kategorilerde uzlaşı sağlanmıştır. Bu araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için mümkün olduğunca fazla sayıda öğretmenden veri toplanmıştır. Aynı zamanda tüm katılımcılara ilişkin demografik veriler şeffaf biçimde sunulmuştur. Bunların yanı sıra, bulguların sunumunda ayrıntılı betimlemelere ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir (Creswell, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmacıların katılımı gönüllülük esasına dayalıdır. Katılımcılar veri toplama formundaki gönüllü katılım sağlandıklarına ilişkin kısmı onaylamışlardır. Öte yanda katılımcı öğretmenlerin kişisel bilgileri talep edilmemiş olup her bir forma sadece ÖE-1, ÖE-2 ... ya da GE-1, GE-2 ... şeklinde kod adlar verilmiştir. Aynı zamanda, bu araştırma için Bursa Uludağ Üniversitesi 2023-03 oturum sayılı oturumunda 67 nolu kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda sunulmaktadır. Buna göre izleyen başlıklar araştırma sorularının yanıtlarına ilişkin bulguları içermektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar

Özel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar (43) alfabetik sırayla ve frekansları ile birlikte Tablo'2 de sunulmuştur.

Tablo 2.

Özel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar

Metafor	f	Metafor	Frekans
Aile	1	Kalem	1
Anne (2)	2	Kalp	1
Akıntıya karşı kürek çeken	1	Karınca	1
Ardıç ağacı	1	Kısırdöngü	1
Asker	1	Melek	1
Ayna	1	Müfettiş Gadget	1
Bahçıvan	1	Ok	1
Bakıcı	1	Orman	1
Bulut	1	Puzzle oyuncusu	1
Çölde su	1	Sabır taşı/küpü (4)	4
Davranış değiştirme mühendisi	1	Satrançtaki vezir	1
Defineci	1	Sığınak	1
Gökkuşığı (2)	2	Sihirli değnek (2)	2
Güneş	1	Tamirci	1
Güvenlik duvarı	1	Toprak	1
Hemşire	1	Tomurcuk	1
Heykeltıraş	1	Umut ışığı	1
İç içe geçen halkalardan biri	1	Uzman öğretici	1
		Yaşam koçu	1

Tablo 2'de görüldüğü üzere kırk üç özel eğitim öğretmeni otuz yedi farklı türde metafor üretmişlerdir. Bunlardan en çok sabır taşı/küpü (4), anne (2), gökkuşığı (2) ve sihirli değnek (2) metaforlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu metaforların sıklığına bakıldığında, özel eğitim öğretmenliğinin sabır gerektiren bir iş olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda özel eğitim öğretmenliği yaparken bir annenin şefkati, sabrı ve özverisi gibi çok kıymetli duygularını işlerinin içine kattığı şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan nadiren görülen birçok farklı renkten oluşan gökkuşığı ve

mucizevi dönüşümü çağrıştıran sihirli değnek metaforlarından yola çıkarak özel eğitim öğretmenliğine çok yönlü bir alan olduğu vurgusu yapıldığı düşünülmektedir.

Genel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar

Sayfa | 1089

Genel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar (42) alfabetik sırayla ve frekansları ile birlikte Tablo'3 de sunulmuştur.

Tablo 3.
Genel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar

Metafor	f	Metafor	Frekans
Allah'ın sevgili kulu	1	Işık	1
Anahtar (2)	2	Melek (5)	5
Anne	1	Kentsel dönüşüm	1
Ayna	1	Keşif kelebeği	1
Bahçivan	1	Kutup yıldızı	1
Bakıcı	1	Nimet	1
Bulunmaz hint kumaşı	1	O Rh negatif kan	1
Demir ustası	1	Orkestra şefi	1
Deniz yıldızı	1	Park	1
Dört yapraklı yonca	1	Pınar	1
Fener	1	Sabır taşı (5)	5
Gökkuşakı	1	Sihirli değnekli peri	1
Güneş (4)	4	Tampon	1
Güvenlik görevlisi	1	Teknik direktör	1
Hamal	1	Terzi	1

Tablo 3'te görüldüğü üzere kırk iki genel eğitim öğretmeni otuz farklı türde metafor üretmişlerdir. Bunlardan en çok melek (5), sabır taşı (5), güneş (4) ve anahtar (2) metaforlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu metaforların sıklığına bakıldığında, genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenlerini melek gibi kutsal bir varlık olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda çok sabır gerektiren bir iş yaptıklarını ifade etmeye çalıştıkları düşünülmektedir. Öte yandan güneş ve anahtar metaforları ile özel eğitim öğretmenliğini bir kaynak olarak gördükleri düşünülmektedir.

Özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinden özel eğitim öğretmenine ilişkin elde edilen metaforlarından oluşan temalar

Bu başlık altında özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinden *özel eğitim öğretmenine* ilişkin elde edilen metaforların analizi sonucunda ortaya çıkan Şekil 1'de belirtilen temalar sunulmaktadır.

Şekil 1.

Özel eğitim öğretmenine ilişkin öğretmenlerin ürettiği metaforlardan oluşan temalar

Şekil 1’de görüldüğü üzere özel eğitim öğretmenine ilişkin öğretmenlerin ürettiği metaforlar kategorize edildiğinde yedi tema ortaya çıkmıştır. Ancak bu temalardan *Bir Bütünün Önemli Bir Parçası Olarak Özel Eğitim Öğretmeni* teması sadece özel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforlar sonucu ortaya çıkmıştır. İzleyen başlıklar altında her bir temaya ilişkin metaforlar ve kullanılan metaforlara ilişkin gerekçeler doğrudan alıntılar ile açıklanmıştır.

Tema 1: Ender bulunan ve mucizevi bir varlık olarak özel eğitim öğretmeni

Bu araştırmada *özel eğitim öğretmeni* için özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin ender bulunan ve mucizevi bir varlık metaforları kullandıkları bulunmuştur (bkz. Tablo 4).

Tablo. 4

Ender bulunan ve mucizevi bir varlık olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 1	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
<i>Ender Bulunan ve Mucizevi Bir Varlık Olarak Özel Eğitim Öğretmeni</i>	Çölde su Müfettiş Gadget Sihirli değnek (2)	Anahtar (2) Bulunmaz hint kumaşı Deniz yıldızı Dört yapraklı yonca Keşif kelebeği Nimet

O Rh negatif kan
Pınar
Sihirli değnekli peri

Buna göre, ender bulunan ve mucizevi bir varlık olarak özel eğitim öğretmeni temasında özel eğitim öğretmenlerinin çölde su, müfettiş Gadget ve sihirli değnek (2) metaforlarını kullandıkları anlaşılmıştır. ÖE-15 bu konudaki metaforu ve açıklaması “Çölde su bulmaya benzer, çünkü özel eğitim öğretmeni çocuk için çok büyük bir şanstır.” şeklinde belirtmiştir. Bu metaforlara ilişkin gerekçelerini bazı öğretmenler resmederek de açıklamıştır. ÖE-36 özel eğitim öğretmenin az bulunan ve olağanüstü bir varlık olduğunu şöyle açıklamış ve resmetmiştir (bkz. Şekil 2):

“Müfettiş Gadget, çünkü birçok yöntemi ilgi beceri olaylar karşısında kriz yönetimi karar verme kararlarını anında uygulama, bireysel farklılıklara göre her derste kendini parçalara ayırabilme özelliğinden.” ÖE-36

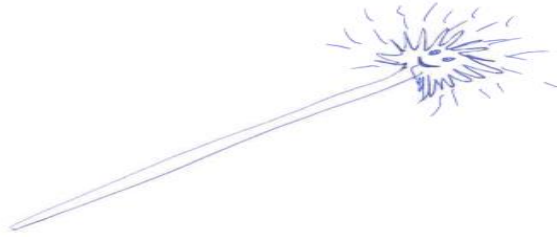
Şekil 2.
Müfettiş Gadget metaforuna ilişkin resim

Öte yandan sihirli değnek metaforunu kullanan özel eğitim öğretmenlerinin bu metaforun gerekçesini sitemkar olarak açıkladıkları anlaşılmaktadır. ÖE-32 bu konudaki düşüncesini “Sihirli bir değnektir, çünkü bize gelen öğrencinin zaman, sabıra, çalışmaya, ilgiye ihtiyacı yoktur. Sanki dokunuruz ve her şey hallolur.” cümlesiyle açıklamıştır. Aynı zamanda ÖE- 32 sihirli değneği Şekil 3’te görüldüğü gibi resmetmiştir.

Şekil 3.
Sihirli değnek metaforunun resmi

Özel eğitim öğretmenlerinin ürettiği metaforların yanı sıra bu tema adı altında genel eğitim öğretmenleri daha çeşitli metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar sırasıyla; anahtar (2), bulunmaz hint kumaşı, deniz yıldızı, dört yapraklı yonca, keşif kelebeği, nimet, 0 Rh negatif kan, pınar, sihirli değnekli peri şeklindedir. Özel eğitim öğretmenlerinin sihirli değnek metaforunu sitemkar olarak kullanmasına karşın GE-49 “Sihirli değnek tutan bir peri gibidir, çünkü öz bakımını dahi yapamayacak kadar vasat durumda olan öğrencilerin kendine yetebilecek konuma gelmesinde görev alır.” şeklindeki açıklamasından ender kişilerin bu görevi üstlendiği ve olağanüstü bir iş yaptıkları gerekçesiyle tercih ettiği anlaşılmaktadır. Diğer belirtilen metaforların gerekçelerine ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir:

“Sırlar dünyasına açılan kapıların anahtarıdır çünkü özel eğitilmiş öğrencileri keşfedecek olan özel eğitim öğretmenleridir.” GE-23

“0 rh negatif kan gibidir, çünkü nadir bulunurlar. Ayrıca her seviyede öğrenciyeye hitap ederler.” GE-4

“Bulunmaz hint kumaşı gibidir, çünkü özel eğitim diğer eğitim faaliyetlerinden çok farklı olup, öğretmenin akademik bilgisi, duygusal gelişim alanları, mesleğine aşkı olan çok az.” GE-10

“Dört yapraklı yoncaya benzer, çünkü çocuğun içindeki cevheri çıkarmak ya da verdiğini almak zaman ister.” GE-6

Sonuç olarak, genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenlerine kıyasla ender bulunan ve mucizevi varlık olarak özel eğitim öğretmenine ilişkin daha fazla sayıda ve çeşitlilikte metaforlar kullandıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bazı özel eğitim öğretmenlerinin diğer öğretmenlere sitemkar metaforlarına ve açıklamalarına karşın genel eğitim öğretmenlerinin tümünün özel eğitim öğretmenine ilişkin herkesin yapamayacağı olağanüstü bir iş yaptıkları yönünde olumlu yönde metaforlar ve açıklamaları olduğu görülmektedir.

Tema 2: Çevresini ve öğrencilerin geleceğini aydınlatan bir kaynak olarak özel eğitim öğretmeni

Özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar gerekçeleri ile analiz edildiğinde ortaya çıkan *çevresini ve öğrencilerin geleceğini aydınlatan bir kaynak olarak özel eğitim öğretmeni* temasına ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Sayfa | 1093

Tablo. 5

Çevresini ve öğrencilerin geleceğini aydınlatan bir kaynak olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 2	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
<i>Çevresini ve Öğrencilerin Geleceğini Aydınlatan Bir Kaynak Olarak Özel Eğitim Öğretmeni</i>	Ayna Güneş Kalem Umut ışığı	Ayna Fener Güneş (4) Işık Kutup yıldızı

Tablo 5'te görüldüğü üzere, özel eğitim öğretmenlerinin kendi alanlarına ilişkin ayna, güneş, kalem ve umut ışığı şeklinde metaforlar kullandıkları belirlenmiştir. Bu metaforlara ilişkin gerekçelerini şöyle açıklamaktadırlar:

"Güneş gibidir, çünkü özel gereksinimli çocukların aydınlık yarınlarının olabilmesi için özel eğitim öğretmenine ihtiyaç vardır." ÖE-5

"Ayna gibidir, çünkü verdiğini yansıtarak aydınlatır." ÖE-18

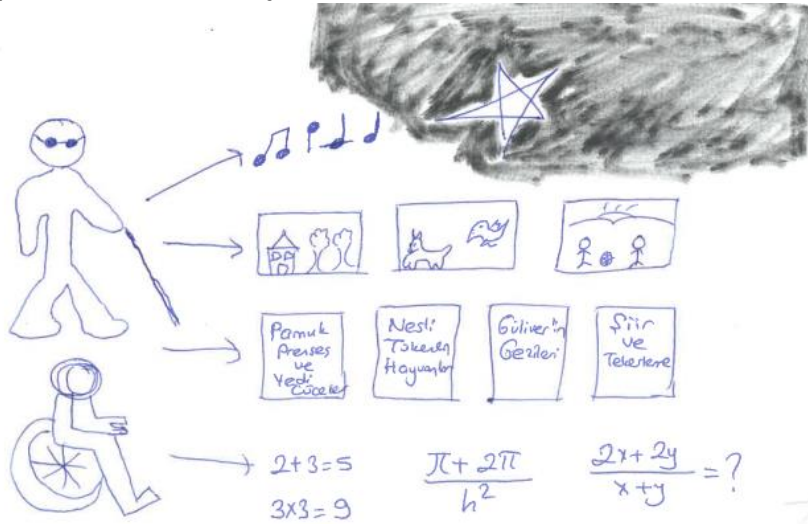
Özel eğitim öğretmenlerinin yanı sıra genel eğitim öğretmenleri, *özel eğitim öğretmenine* ilişkin ayna, fener, güneş (4), ışık ve kutup yıldızı (bkz. Şekil 3) metaforlarını tercih ettikleri anlaşılmıştır. İlgili metaforlarına ilişkin gerekçelerini şöyle açıklamaktadırlar:

"Fenere benzer, çünkü özel gereksinime ihtiyacı olan çocuklara ışık tutar. Bir fener gibi yollarına ışık tutar." GE-8

"Gölgeli alanlara doğan bir güneştir, çünkü öğrencilerin gölge alanlarına aydınlatıp, onların zihinlerine temas eder, farkında olmadıkları düşünce, beceri ve yeteneklerini ortaya çıkararak aydınlatır. Zamanla hayatlarının yemyeşil bölgelere kavuşmasına sağlar." GE-14

"Kutup Yıldızıdır, çünkü özel gereksinimli bireyin ihtiyaçları doğrultusunda dünyasına gece karanlığın ışık olur, ilgi ve yeteneklerini keşfederek yön bulmasına yardımcı olur." GE-17

"Güneş gibidir, çünkü enerjisi hiç bitmez. Çocukların yüreğini ısıtır. Geleceklerini aydınlatır." GE-44

Şekil 4.
Kutup Yıldızı Metaforuna İlişkin Resim

Elde edilen bulgular doğrultusunda, bu tema altında özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenine ilişkin benzer metaforlar tercih ettikleri belirlenmiştir. Buna karşın genel eğitim öğretmenlerinin çevresini aydınlatan bir kaynak olarak özel eğitim öğretmenine ilişkin daha fazla sayıda metafor ürettikleri anlaşılmaktadır.

Tema 3: Güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan biri olarak özel eğitim öğretmeni

Özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar gerekçeleri ile analiz edildiğinde ortaya çıkan *güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan biri olarak özel eğitim öğretmeni* temasına ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo. 6

Güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan biri olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 3	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
Güvenli ve Kapsayıcı Bir Ortam Yaratan Biri Olarak Özel Eğitim Öğretmeni	Aile	Anne
	Anne (2)	Güvenlik görevlisi
	Ardıç ağacı	Gökkuşakğı
	Bulut	Kentsel dönüşüm
	Gökkuşakğı (2)	Orkestra şefi
	Güvenlik duvarı	Park
	Kalp	Tampon
	Ok	
	Orman	
	Puzzle oyuncusu	
	Toprak	
	Sığınak	

Tablo 6'da görüldüğü üzere, güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan biri olarak özel eğitim öğretmeni teması kapsamında özel eğitim öğretmenlerinin çok sayıda metafor kullandıkları belirlenmiştir. Bunlar sırasıyla; aile, anne (2), ardıç ağacı, bulut, gökkuşağı (2), güvenlik duvarı, kalp, ok, orman, puzzle oyuncusu, toprak ve sığınak şeklindedir. İlgili metaforları kullanma gerekçelerine açıklama örnekleri ise şöyledir:

“Anne gibidir, bir anne doğum öncesinden başlayarak gelişimini takip ederse, özel eğitim öğretmeni de diğer branş öğretmenlerinden farklı olarak sadece akademik olarak değil sosyal beceriler, iletişim becerileri, öz bakım becerileri, dil becerileri, toplumsal uyum becerileri çalışır.” ÖE-41

“Gökkuşağına benzer, çünkü gökkuşağı nasıl ki yedi farklı rengi bünyesinde barındırırsa özel eğitim öğretmeni de birçok rengi birçok farklı öğrenciyi sahiplenir.” ÖE-20

“Puzzle oyuncusudur, çünkü farklı resimlere (öğrencilere) ait var olan parçaları birleştirerek resmi en güzel haline getirmeye çalışır zaman ve emekle.” ÖE-3

“Ormana benzer, çünkü özel gereksinimi olsun veya olmasın tüm bireylerin birlikte yaşaması ve birbirlerine tutunması için ortak bir yaşam alanına ihtiyacı vardır.” ÖE-4

“Toprağa benzer, çünkü renk renk çiçeklerinin büyümesi için gerekli tüm koşulları sağlar.” ÖE-22

“Güvenlik duvarı gibidir, çünkü özel gereksinimli öğrencileri gelecek tehlikelerden korur” ÖE-44

Öte yandan genel eğitim öğretmenleri, güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan biri olarak özel eğitim öğretmene ilişkin kullandıkları metaforlar sırasıyla; anne, güvenlik görevlisi, gökkuşağı, kentsel dönüşüm, orkestra şefi, park ve tampon şeklindedir. Öğretmenler metaforlarını kullanma gerekçelerini aşağıdaki örneklerdeki gibi açıklamaktadırlar:

“Güvenlik görevlisidir, özel eğitim öğrencileri sokakta kabul görmedikleri için güvende olmadıklarını ama öğretmenlerinin yanında olduğunda güvende olduklarını düşünüyorum.” GE-15

“Kentsel dönüşüm gibidir, özel öğrencilerin yaşanabilir, güvenli, kültürüne sahip, sosyal yaşam donatılarının öne çıkmasına olanak sağlar.” GE-24

“Yağmur sonrası çıkan bir gökkuşağıdır, Her rengi farklı bir enerji farklı bir kişiliği temsil eder. En zor zamanlarda öğrencisinin hayatına yağmur sonrası çıkan bir gökkuşağı misali girer ve onu sarıp sormalar.” GE-23

“Orkestra şefine benzer, her özel eğitim öğrencisi bir notadır. Her birini dinler ve onlarla bir melodi oluşturabilir.” GE-20

“Tampon görevi görebilir, çünkü kanayan yarayı durdurabilir. Zor anlaşılan özel eğitim öğrencilerini ve velilerini anlayabilir.” GE-35

Bu tema kapsamında özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin diğer temalara kıyasla özel eğitim öğretmenine ilişkin çok sayıda ve çeşitlilikte metafor kullandıkları görülmektedir. Aynı zamanda, önceki iki temadan farklı olarak, bu tema kapsamında özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerinden daha fazla sayıda ve çeşitlilikte metafor ürettikleri anlaşılmıştır.

Tema 4: Sebatkâr biri olarak özel eğitim öğretmeni

Özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar gerekçeleri ile analiz edildiğinde zorlukla sabırla, azimle, kararlı bir biçimde mücadele eden anlamına gelen *sebatkâr biri olarak özel eğitim öğretmeni* teması ortaya çıkmıştır. Bu temaya ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo. 7

Sebatkâr biri olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 4	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
<i>Sebatkâr Biri Olarak Özel Eğitim Öğretmeni</i>	Akıntıya karşı kürek çeken	Allah’ın sevgili kulu
	Asker	Bahçıvan
	Bahçıvan	Demir ustası
	Defineci	Melek (5)
	Heykeltıraştır	Sabır taşı (5)
	Karınca	
	Melek	
	Sabır taşı/küpü (4)	

Tablo 7’de görüldüğü üzere, bu tema kapsamında özel eğitim öğretmenleri; akıntıya karşı kürek çeken, asker, bahçıvan, defineci, heykeltıraş, karınca, melek ve sabır taşı/küpü (4) metaforlarını kullanmışlardır. Bu metaforları kullanma gerekçelerini ise şöyle açıklamaktadırlar:

“Sabır taşı gibidir, yeri geldiğinde sabrı sonuna kadar kullanır, iğne ile kuyu kazarak yol alır.” ÖE-16

“İğneyle hazine arayan defineci, öğrencinin içindeki hiç görülmeyen hazineyi bulur özel eğitim öğretmeni tüm zorluklara rağmen.” ÖE-12

“Bahçıvana benzer, çünkü her gün suyunu verip, bakımını yaptığı fidan, tıpkı öğrencilerine verdiği emek gibi yavaş yavaş büyür ve gelişir.” ÖE-25

“Bir heykeltıraştır, çünkü nasıl heykeltıraş güzel bir eser elde etmek için sabırla, adım adım ve özenle çalışıyorsa, özel eğitim öğretmeni de öğrencisinin her türlü gelişimi için sabırla, adım adım ve özenle çalışarak hedeflerine ulaşır.” ÖE-31

“Tıpkı bir karınca gibidir, çünkü her gün azar azar, yavaş yavaş öğrencilerine bir şeyler katar. Günün sonunda az az yapılan bu gelişmeler öğrencide büyük değişimlere yol açar.” ÖE-24

Özel eğitim öğretmenlerinin yanı sıra genel eğitim öğretmenlerinin bu tema kapsamında; Allah'ın sevgili kulu, bahçıvan, demir ustası, melek (5) ve sabır taşı (4) metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir. İlgili metaforlara ilişkin örnek açıklamalar ile şöyledir:

“Sabır taşına benzetiyorum, çünkü eğitim vermek durumunda oldukları çocuklar hem zor öğreniyor hem de unutmaya çok yatkınlara. Sık sık tekrar yapmak ve kazanımları basite indirgeyerek anlatım yapmak gerekiyor. Bu da gerçekten çok sabır gerektiren bir durum.” GE-19

“Bahçıvana benzer, çünkü her bahçede özel ilgi verilmesi gereken, çiçekler vardır. Onları keşfeden onlara gerektiği ölçüde suyunu veren, toprağını kontrol eden ve çiçeklerin çok seven.” GE-11

“Kanatsız melek gibidir, çünkü ihtiyacı çok olan çocuklarla özel ve birebir ilgilenirler ve sabır timsalidirler. Bir adım daha ileriye giderler diye gerçekten çok emek verirler.” GE-21

“Demir ustasına benzer çünkü küçük ilerlemeler için uzun, yorucu uğraşlar verirler.” GE-34

Sonuç olarak, bu tema kapsamında her iki öğretmen grubunun da çok sayıda metafor kullandıkları bulgusu elde edilmiştir. Öte yandan özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerine kıyasla daha çeşitli metaforlar kullandıkları anlaşılmıştır. Sabır taşı ve melek metaforlarını her iki gruptaki öğretmenlerin de sıklıkla kullandığı dikkat çeken bir diğer bulgudur.

Tema 5: Kompetan olarak özel eğitim öğretmeni

Özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar gerekçeleri ile analiz edildiğinde bir şey hakkında yerinde kararlar alabilen kimse, bir işi iyi bilen, uzman, yetkili kişi anlamına gelen *kompetan olarak özel eğitim öğretmeni* teması ortaya çıkmıştır. Bu temaya ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo.8

Kompetan olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 5	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
<i>Kompetan Olarak Özel Eğitim Öğretmeni</i>	Davranış değiştirme mühendisi Tamirci Uzman öğretici Yaşam koçu	Terzi Teknik direktör

Tablo 8'de görüldüğü üzere, bu tema altında her iki öğretmen grubunun kullandığı metaforlara bakıldığında ise oldukça az sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre temanın

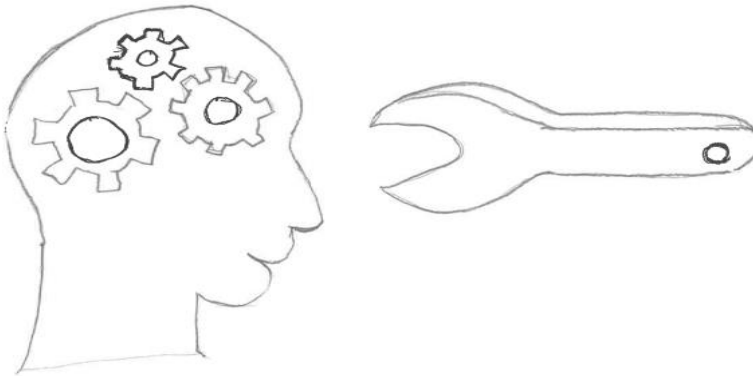
oluşturulmasını sağlayan özel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar; davranış değiştirme mühendisi, tamirci (bkz. Şekil 5), uzman öğretici ve yaşam koçu olarak sıralanmaktadır. İlgili metaforlara ilişkin gerekçelerine örnek açıklamalar aşağıdaki gibidir:

“Yaşam koçu gibidir, çünkü her alanda öğrenciyi destekler.” ÖE-14

“Davranış değiştirme mühendisi, öğrencilerde bulunan problem davranışları uygun yöntem ve teknik kullanarak giderilmesini sağlayarak bireyin günlük yaşam koşullarına uyum sağlamasını kolaylaştırır.” ÖE-39

Şekil 5.

Tamirci metaforunun resmi

Bunların yanı sıra genel eğitim öğretmenlerinin bu tema kapsamında terzi ve teknik direktör metaforlarını kullandıkları anlaşılmıştır. Genel eğitim öğretmenleri bu iki metaforu kullanma gerekçelerini şöyle açıklamaktadırlar:

“Mahir bir terzidir, çünkü kozadan ipeğe dönüştüren, ipeği mükemmel bir kumaşa, kumaştan elbise yapabilen usta olduğu için.” GE-36

“Bir teknik direktör gibidir, çünkü oyuncuya (özel eğitim ihtiyacı olan bireye) oyunun (hayatın) kurallarını, işleyişi ve yapısını onun ihtiyaçları ve kabiliyetleri doğrultusunda öğretir. Hangi alanda eksiği olduğunu ve yardıma ihtiyaç duyduğunu tespit edip o alanda gelişme göstermesi için çaba sarfeder. Bireyin gelişimini yakından takip ederek gerekli müdahaleleri zamanında yapar. Gerektiğinde onu B takımına göndererek daha iyi bir gelişme göstermesine imkan sağlayabilir.” GE-48

Sonuç olarak kompetan olarak özel eğitim öğretmeni alt temasında özel eğitim öğretmenleri genel eğitim öğretmenlerinden biraz daha fazla sayıda metafor üretmişlerdir.

Tema 6: Değeri anlaşılmayan biri olarak özel eğitim öğretmeni

Özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar gerekçeleri ile analiz edildiğinde ortaya çıkan *değeri anlaşılmayan biri olarak özel eğitim öğretmeni* temasına ilişkin bulgular Tablo 9'da sunulmaktadır.

Sayfa | 1099

Tablo. 9

Değeri anlaşılmayan biri olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 6	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
<i>Değeri Anlaşılmayan Biri Olarak Özel Eğitim Öğretmeni</i>	Bakıcı Dar alandaki kısırdöngü Hemşire Tomurcuk	Bakıcı Hamal

Tablo 9'da görüldüğü üzere, bu temaya ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin; bakıcı, dar alanda kısırdöngü, hemşire ve tomurcuk metaforlarını kullandıkları görülmektedir. Bu metaforlara ilişkin gerekçesini açıklarken ÖE-33 ailelerin gözünde değerlerinin anlaşılmadığını "*Ailelerin gözünde ücretsiz bakıcı, on ay boyunca rahatlıkla emanet edecekleri kişileriz. Okula geldikleri sürece çocukları güvenli bir ortamda bulunup karınları doyuyor. Eğitim olsa da olur olmasa da olur.*" cümleleriyle açıklamaktadır. Öte yandan ÖE-29 ise değerlerinin sonradan anlaşılabilirliğini "*Bir tomurcuk gibidir, başta ne olduğu pek bilinmez fakat sonrasında tüm güzelliği ile bir çiçeğe dönüşür.*" şeklinde ifade etmiştir.

Değeri anlaşılmayan biri olarak özel eğitim öğretmeni teması kapsamında özel eğitim öğretmenlerine benzer olarak genel eğitim öğretmenleri de bakıcı ve hamal metaforlarını kullandıkları anlaşılmıştır. Ancak bu temada diğerlerindeki bulgulardan farklı olarak GE-12 kullandığı metaforun gerekçesini açıklarken "*Bir bakıcıdır, verilen eğitim öğretimin çocuğa ya da genelde orta ağır engelli öğrencilerde faydasının olmadığını düşünüyorum.*" şeklindeki ifadesiyle kendisinin özel eğitim öğretmenin değerini anlamadığını göstermektedir.

Tema 7: Bir bütünün önemli bir parçası olarak özel eğitim öğretmeni

Bu başlık altında özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar gerekçeleri ile analiz edildiğinde sadece özel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlardan ortaya çıkan *bir bütünün önemli bir parçası olarak özel eğitim öğretmeni* temasına ilişkin bulgular Tablo 10'da sunulmaktadır.

Tablo. 10

Bir bütünün önemli bir parçası olarak özel eğitim öğretmeni temasında oluşturulan metaforlar

Tema 7	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar	Genel Eğitim Öğretmenlerinin Ürettiği Metaforlar
<i>Bir Bütünün Önemli Bir Parçası Olarak Özel Eğitim Öğretmeni</i>	İç içe geçen halkalardan biri Satrançtaki vezir	-

Bu araştırmanın son teması sadece özel eğitim öğretmenlerinin kullandığı metaforlardan oluşmaktadır. Bu tema kapsamında Tablo 10'da görüldüğü üzere, özel eğitim öğretmenleri iki metafor kullanmışlardır. Bunlardan ilkinin ÖE-42 özel eğitim öğretmeni için “İç içe geçen halkalardan biridir, çünkü bireyler tek başına olunca bir anlam ifade etmezler, tüm çevresiyle bir bütündür, her bir zincirden özellik olarak birbiriyle etkileşim içerisinde olurlar.” şeklinde açıklamıştır.

Diğer metafor ise ÖE-1 tarafından “Satrançtaki vezir gibidir, çünkü aile şah gibi görünse de birçok hamleyi gerçekleştiren özel eğitim öğretmenidir.” cümlesinde olduğu gibi belirtilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmeni algısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforları karşılaştırmaktır. Bu amaçla öncelikle özel eğitim öğretmenlerinin kullandığı metaforlar, ardından genel eğitim öğretmenlerinin kullandığı metaforlar belirlenmiştir. Son olarak ise her iki gruptaki öğretmenlerin kullandıkları metaforlar karşılaştırılarak elde edilen verilerin analizi sonucunda yedi tema oluşturulmuştur. Bu temalardan *Bir Bütünün Önemli Bir Parçası Olarak Özel Eğitim Öğretmeni* adlı sonuncu tema hariç diğer altı tema hem özel eğitim öğretmenlerinin hem de genel eğitim öğretmenlerinin metaforlarını kapsamaktadır.

Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin otuz yedi farklı türde metafor ürettikleri belirlenmiştir. Bunlardan en çok sabır taşı/küpü (4), anne (2), gökkuşağı (2) ve sihirli değnek (2) metaforlarının kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Öte yandan genel eğitim öğretmenlerinin en çok melek (5), sabır taşı (5), güneş (4) ve anahtar (2) metaforları olmak üzere otuz farklı türde metafor kullandıkları belirlenmiştir. Alanyazında bu çalışmadaki metaforlara benzer olarak özel eğitim öğretmenine (Çok ve diğ., 2022; Deniz, 2016; Kocaoğlu, 2022) ve özel eğitime (Altındağ-Kumaş ve Süer, 2020; Başgül ve Uluçınar- Sağır, 2017; Bulut, 2018; Efilı ve diğ., 2021; Uçuş, 2016) ilişkin metaforlar ortaya konulduğu görülmektedir. Alanyazın ve bu araştırmanın sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, özel eğitim öğretmenine ilişkin bir annenin şefkati, sabrı ve özverisi gibi çok kıymetli duygulara sahip, kutsal bir görevi yerine getiren ve eğitimin önemli bir kaynağı şeklinde bir algı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın ilk teması *Ender Bulunan ve Mucizevi Bir Varlık Olarak Özel Eğitim Öğretmeni* olarak adlandırılmıştır. Bu temada *özel eğitim öğretmenine* ilişkin nadir bulunan ve herkesin yapamayacağı olağanüstü bir işi yaptığını gösteren metaforların olduğu belirlenmiştir. Benzer olarak Deniz (2016) tarafından özel eğitim öğretmenlerine ilişkin mesleğin üstünlüğü kategorisi altında elmas, kardelen, ipek kumaş, ender bulunan meyve şeklinde metaforlar üretildiği anlaşılmıştır. Bunların yanı sıra bu çalışmada bazı özel eğitim öğretmenlerinin *sihirli değnek* olarak algılandıkları yönünde diğer öğretmenlere ve velilere sitemkar metaforları ve açıklamalarının olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında özel eğitim öğretmenlerinin ender ve mucizevi bulunan bir varlık olarak düşünülmesi bu alanda ulusal öğretmen yetiştirme ve istihdam etme politikaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de özel eğitim öğretmenliği lisans programı, 2016-2017 yılından itibaren geçmişteki Zihin Engelliler, İşitme Engelliler, Görme Engelliler ve Üstün Zekâlılar/Yetenekliler Öğretmenliği programları yerine tek bir program adı altında açılarak öğretmen adaylarını kabul

etmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2016). Her ne kadar günümüzde 59 üniversitede özel eğitim öğretmenliği lisans programı yer alıyorsa da yakın geçmişe bakıldığında program sayısının son on yılda artmakta olduğu görülmektedir (Büyükalan-Filiz ve diğ., 2018; Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı [ÖSYM], 2023). Öte yandan, programın dört yıllık bir zaman aldığı da göz önünde bulundurulursa özel eğitim öğretmenliği alan mezunlarının sayısının henüz ihtiyacı karşılayacak kadar olmadığı anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından farklı branşlardan öğretmenlere verilen sertifika programları aracılığıyla özel eğitim öğretmeni ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Bu durum da akla özel eğitim alanında görevlendirilen kişilerin tamamının alan uzmanları olmadığını getirmektedir. Özel eğitim alanı sürekli olarak yüksek talep gören bir alan olarak gösterilmektedir. Buna bağlı olarak özel eğitim alanındaki öğretmen açığı kısa süreli sertifika programları ile yeterli yetkinliğe sahip olmayan öğretmenler tarafından doldurulmaktadır (Boe ve diğ., 2008). Alanyazında öğretmenlerin sahip olduğu alan uzmanlıkları ile öğretim uygulamalarının niteliğine ilişkin yakın ilişki bulunmuştur (Ball ve diğ., 2008; Brownell ve diğ., 2007; Hill ve diğ., 2008). Bu bağlamda, özel eğitim öğretmenlerinin nicelik olarak artması yönündeki ihtiyaç kadar niteliğinin de artmasının önemli bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ise özel eğitim öğretmeni çevresini ve öğrencilerin geleceğini aydınlatan bir kaynak olarak algılandığı ortaya konulmuştur. Bu tema altında, genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenlerine kıyasla daha fazla sayıda metafor ürettikleri anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, özel eğitim öğretmenine ilişkin algı incelenmiş olmakla birlikte ortaya çıkan tema farklı branşlardaki öğretmen algısına ilişkin birçok çalışmada öğretmenin aydınlatan, rehber olan, yol gösteren olduğu bulguları ile benzerlik göstermektedir (Aydın ve Pehlivan, 2010; Çok ve diğ., 2022; Deniz, 2016; Guerrero ve Villamil; 2000; Kalyoncu, 2012; Kocaoğlu, 2022; Mahlios ve Maxson,1998; Oğuz, 2009; Pektaş ve Kıldan, 2009; Saban ve diğ., 2006). Alanyazında nitelikli öğretmen özelliklerine ilişkin çok farklı tanım bulunmaktadır (Cruickshank ve Haeefe, 2001; Çelikten ve diğ., 2005; Şişman, 2017; Zembylas, 2003). Her ne kadar gelişen çağda, nitelikli öğretmene ilişkin tanımlarda sayılan özelliklerin daha da artacağı öngörülse de geçmişten günümüze değin öğretmene ilişkin bazı özelliklerin daima var olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceyi öğretmenlerin kişilerin ve toplumun geleceğine yön verdiğini Mustafa Kemal Atatürk'ün *milletin istikbalini yoğuran kültür ordusu* metaforunu yüz yıl öncesinde kullandığına ilişkin bulgu desteklemektedir (1923 (M.E.İ.S.D. I, S. 17)

Bu araştırmada her iki öğretmen grubunun kullandıkları metaforların analizi sonucunda özel eğitim öğretmenini *güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan biri* olarak algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu tema kapsamında özel eğitim ve genel eğitim öğretmenlerinin diğer temalara kıyasla özel eğitim öğretmenine ilişkin çok sayıda ve çeşitlilikte metafor kullandıkları belirlenmiştir. Tüm canlıların olduğu gibi özel gereksinimli öğrencilerin de kendini güvende hissetmesi ve kabul gördüğü ortamlarda ve kişilerle birlikte eğitimini sürdürmesi en temel haklarıdır. Ancak, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için güvenli ve kapsayıcı ortam yaratma sadece özel eğitim öğretmenlerinin değil tüm öğretmenlerin sorumluluğunda olduğunun altını çizmek gerekmektedir (Akbulut ve Akşin-Yavuz, 2021).

Özel eğitim öğretmenine ilişkin metaforların analizi sonucunda Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde belirtildiği üzere *"Bir işi yılmadan sonuna kadar götüren; direşken, sebatlı"* anlamına

gelen sebatkâr biri olarak özel eğitim öğretmeni teması ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu tema kapsamındaki sabır taşı/küpü ve melek metaforlarını her iki öğretmen grubunun sıklıkla kullandığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra hem özel eğitim öğretmenlerinin hem genel eğitim öğretmenlerinin kullandığı ortak metaforlara en çok sebatkâr biri olarak özel eğitim öğretmeni temasında rastlanmıştır. Bu sonuçları destekler biçimde alanyazında bu araştırmada bulunan sabır gerektiren ve zor bir alan olarak özel eğitim öğretmenliği (Çok ve diğ., 2022; Deniz, 2016) ve özel eğitime (Altındağ-Kumaş ve Süer, 2020; Başgül ve Uluçınar-Sağır, 2017; Efiltili ve diğ., 2021; Kocaoğlu, 2022; Uçuş, 2016; Pesen ve Pesen, 2020) ilişkin çok sayıda metafor bulunmaktadır. Özel eğitimin amacı, çok farklı özellikleri ve gereksinimleri olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için bireyselleştirilmiş eğitim sağlamaktır. Bu öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması son derece zordur ve niteliği yüksek öğretmenlik becerileri gerektirir. Bunlar da beraberinde öğretmenlerde yüksek oranda yıpranma ve tükenmişlik yaratmaktadır (Billingsley, 2004; Boe ve diğ., 2008; Connelly ve Graham, 2009).

Araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise TDK sözlüğünde belirtildiği üzere “*Belli bir işte, belli bir konuda bilgi, görüş ve becerisi çok olan (kimse); uzman, mütehassıs, spesiyalist*” anlamına gelen *kompetan olarak özel eğitim öğretmeni* temasıdır. Bu tema altında her iki öğretmen grubunun özel eğitim öğretmenine ilişkin az sayıda metafor kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu tema kapsamında özel eğitim öğretmenleri davranış değiştirme mühendisi, tamirci, uzman öğretici ve yaşam koçu; genel eğitim öğretmenlerinin ise terzi ve teknik direktör metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir. Alanyazında bu araştırmanın *kompetan olarak özel eğitim öğretmeni* teması ile benzer olarak Çok ve diğerlerinin (2022) araştırmasında özel eğitim öğretmenlerine ilişkin yetkin ve alan uzmanı olma metaforlarından oluşan kategoriye yer verilmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin, farklı yetersizlik türlerindeki heterojen öğrenci kitlesine etkili öğretim gerçekleştirme için kanıt temelli uygulamalara ilişkin bilgi, beceri ve alan uzmanlığına sahip olmaları gerekir (Brownell ve diğ., 2010; Mastropieri ve diğ., 2011). Bu araştırma sonucu ve alanyazındaki sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde özel eğitim öğretmenine ilişkin işin ehli olan kimse şeklindeki olumlu algı oldukça memnun edicidir. Ancak bu araştırmanın diğer temalarına bakıldığında, *değeri anlaşılmayan biri olarak özel eğitim öğretmeni* teması kapsamında özel eğitim öğretmenlerinin veliler ve diğer öğretmenler tarafından bir eğitimci olarak algılanmadıklarına ilişkin metaforlar ve açıklamalar olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak, bu tema kapsamında bir genel eğitim öğretmenin kullandığı metafor ve açıklamasında aslında kendisinin özel eğitim öğretmenin değerini anlamadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra, araştırmanın son teması *bir bütünün önemli bir parçası olarak özel eğitim öğretmeni* ise sadece özel eğitim öğretmenlerinin kullandığı metaforlardan oluştuğu sonucu ortaya çıkmıştır. Oysaki özel eğitim öğretmenleri, tıpkı diğer alanlardaki öğretmenler gibi eğitimin olmazsa olmaz bir paydaşıdır. Çalışma ortamında hak ettiği değeri ve kabul göremeyen öğretmenlerin mesleki motivasyonlarının ve verimliliğinin olumsuz etkilendiği bilinmektedir (Mani, 2002; Packard ve Dereshiwsky, 1990).

Sonuç olarak, özel eğitim öğretmeni algısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin ve genel eğitim öğretmenlerinin kullandıkları metaforlarının karşılaştırıldığı bu araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin en çok sabır taşı/küpü, anne, gökkuşağı ve sihirli değnek metaforları olmak üzere otuz yedi farklı türde metafor ürettikleri belirlenmiştir. Öte yandan genel eğitim öğretmenlerinin en çok melek, sabır taşı, güneş ve anahtar metaforları olmak üzere otuz farklı türde metafor kullandıkları belirlenmiştir. Her iki gruptaki öğretmenlerin kullandıkları metaforlar ve gerekçeleri

karşılaştırıldığında yedi tema ortaya çıkmıştır. Bu temalardan birisi hariç diğerleri her iki gruptaki öğretmenlerin kullandığı metaforlardan oluşmaktadır. Bu temalara bakıldığında, özel eğitim öğretmenliğine ilişkin ender bulunan ve mucizevi varlık olduğuna ilişkin algı ortaya çıkmıştır. Ancak mucizevi varlık kısmında özel eğitim öğretmenleri kendilerine karşı böyle bir algının olmasından rahatsız oldukları anlaşılmıştır. Her öğretmen gibi öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik uygulamalar yaptıklarını mucizevi dokunuşlar yapmadıklarını vurgulamışlardır. Öte yandan özel eğitim öğretmeni çevresini ve öğrencilerin geleceğini aydınlatan bir kaynak, güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratan, sebatkâr ve kompetan biri olarak algılandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak bu temalardan farklı olarak özel eğitim öğretmenlerinin değeri anlaşılmadığına ilişkin incitici bir bakış açısının olduğu sonucu da bulunmaktadır. Aynı zamanda bu araştırmada sadece özel eğitim öğretmenlerinin metaforlarından oluşan bir bütünün önemli bir parçası olarak özel eğitim öğretmeni temasının ortaya çıkmış olması da özel eğitim öğretmenlerinin diğer öğretmenler gibi eğitimin önemli bir parçası olduğunun anlaşılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- 1) Eğitim fakülteleri ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile özel eğitim öğretmenlerinin hem nicelik olarak hem de niteliklerinin artmasına yönelik yol haritasının belirlenmesi önerilmektedir.
- 2) Özel eğitim öğretmenliğinin gerek özel eğitimde gerekse genel eğitimdeki yeri ve rolüne ilişkin farklı eğitim paydaşlarının katılımcı olduğu daha fazla tarama ve uygulama çalışmasının yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Açar, D. , Kaya, G. ve Güneş, G. (2017). Özel gereksinimli bireyler hakkındaki görüşlere ilişkin metafor çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (62) , 935-944. <https://doi.org/10.17755/esosder.284397>
- Ainscow, M. (1999). *Understanding the development of inclusive schools* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203016619>
- Akbulut, F. ve Akşin Yavuz, E. (2021). Öğretmen adayları kapsayıcı eğitim hakkında ne düşünüyor?. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 6 (1), 33-52. <http://ijeces.hku.edu.tr/en/pub/issue/60500/756554>
- Altındağ Kumaş, Ö., ve Süer, S. (2020). Öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin metaforik algıları. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 1076-1101. <https://doi.org/10.26466/opus.676175>
- Ataman, A. (2005). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim. A. Ataman (Ed.), *Özel eğitime giriş* içinde (ss. 9-30). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydın, İ. S., ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkegitimdergisi/issue/41487/478058>
- Ball, D. L., Thames, M. H., ve Phelps, G. (2008). Content knowledge for teaching: What makes it special? *Journal of Teacher Education*, 59, 389–407. <https://doi.org/10.1177/0022487108324554>
- Başgül, M. ve Uluçınar Sağır, Ş. (2017). Sınıf öğretmenlerinin özel eğitimle ilgili metaforik algılarının incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 249- 280. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/issue/30641/332339>
- Berliner, D. C. (1990). If the metaphor fits, why not wear it? The teacher as executive. *Theory into Practice*, 29(2), 85-93. <http://dx.doi.org/10.1080/00405849009543437>
- Billingsley, B. S. (2004). Special education teacher retention and attrition: A critical analysis of the research literature. *The Journal of Special Education*, 38, 39–55. <https://doi.org/10.1177/00224669040380010401>
- Boe, E. E., Cook, L. H., ve Sunderland, R. J. (2008). Teacher turnover: Examining exit attrition, teaching area transfer, and school migration. *Exceptional Children*, 75(1), 7–31. <https://doi.org/10.1177/001440290807500101>
- Brownell, M., Sindelar, P., Kiely, M., ve Danielson, L. (2010). Special education teacher quality and preparation: Exposing foundations, constructing a new model. *Exceptional Children*, 76(3), 357-377. <https://doi.org/10.1177/001440291007600307>
- Bullough, R. V. (1991). Exploring personal teaching metaphors in preservice teacher education. *Journal of Teacher Education*, 42(1), 43–51. <https://doi.org/10.1177/002248719104200107>
- Bulut, A. S. (2018). Sınıf öğretmeni adaylarının üstün yetenekli birey ve özel eğitim kavramlarına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 2338-2356. <https://doi.org/10.29299/kefad.2018.19.03.015>
- Büyükalın-Filiz, S., Çelik-Şahin, A., Tufan, S., ve Karaahmetoğlu, B. (2018). The opinions of faculty members about noncategorical special education program. *Hacettepe University Journal of Education*, 33(3), 763-775. <http://doi.org/10.16986/huje.2018036496>
- Carpenter, D. R. (2011). Phenomenology as method. In H. J. S. Speziale, & D. R. Carpenter (Eds.), *Qualitative research in nursing : Advancing the humanistic imperative* (pp.72-96). Philadelphia etc.: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins
- Cassell, C. M. ve Lee, B. (2012). Driving, steering, leading and defending: Journey and warfare metaphors of change agency in trade union learning initiatives. *Journal of Applied Behavioral Science*, 48, 248–271. <https://doi.org/10.1177/0021886312438861>
- Connelly, V., ve Graham, S. (2009). Student teaching and teacher attrition in special education. *Teacher Education and Special Education*, 32, 257–269. <https://doi.org/10.1177/0888406409339472>

- Cornelissen, J.P., C. Oswick, A. T. Christensen ve N. Phillips, (2008). Metaphor in organizational research: Context, modalities and implications for research. *Organization Science*, 29, 7–22. <http://doi.org/10.1177/0170840607086634>
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Sage.
- Cruikshank, D. R., ve Haefele, D. (2001). Good teachers, plural. *Educational Leadership*, 58(5), 26-30. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=00759118ff9494ab43c66efce9a3137a27fac112>
- Çelikten, M.(2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/25118/265225>
- Çok, R., Sezer, S., ve Aydın, Y. E. (2022). Özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin ram, okul psikolojik danışmanı ve özel eğitim öğretmeni kavramlarına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 2(3), 281-318. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ozelegitimrehberlikdergisi/issue/68776/1103837>
- Deniz, L., (2016). Prospective special education teachers metaphorical perceptions on the concept of special education teacher. *Educational Research and Reviews*, 11(24), 2155-2166, <https://doi.org/10.5897/ERR2016.3050>
- Efiltili, E. , Demirci, B. ve Karaduman, M. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime ve özel eğitim öğrencilerine yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17 (33), 221-251. <https://doi.org/10.26466/opus.754317>
- Embich, J. L. (2001). The relationship of secondary special education teachers' roles and factors that lead to professional burnout. *Teacher Education and Special Education*, 24(1), 58–69. <https://doi.org/10.1177/088840640102400109>
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* (Yayın No.211693) [Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Goldstein, S. (Ed.). (2005). Editorial: Coaching as a treatment for ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 9(2), 379–381. <https://doi.org/10.1177/1087054705282198>
- Guerrero, M. C. M., ve Villamil, O. S. (2000). Exploring ESL teachers' roles through metaphor analysis. *TESOL Quarterly*, 34(2), 341-351. <http://dx.doi.org/10.2307/3587960>
- Gürgür, H. ve Uzuner, Y. (2010). Kaynaştırma sınıfında iş birliği ile öğretim uygulamalarının fenomenolojik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 275-333.
- Hill, H. C., Blunk, M. L., Charalambos, C. Y., Lewis, J. M., Phelps, G. C., Sleep, L., ve Ball, D. L. (2008). Mathematical knowledge for teaching and the mathematical quality of instruction: An exploratory study. *Cognition and Instruction*, 26, 1–81. <https://doi.org/10.1080/07370000802177235>
- Jeong, S. (2008). Visual metaphor in advertising: Is the persuasive effect attributable to visual argumentation or metaphorical rhetoric? *Journal of Marketing Communications*, 14(1), 59-73. [doi:10.1080/14697010701717488](https://doi.org/10.1080/14697010701717488)
- Johnson, E., ve Semmelroth, C. L. (2014). Special education teacher evaluation: why it matters, what makes it challenging, and how to address these challenges. *Assessment for Effective Intervention*, 39(2), 71-82. <https://doi.org/10.1177/1534508413513315>
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmenlik kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19549/208424>
- Kardeş, S. ve Taşkın, N. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının özel gereksinimli çocuklara yönelik algıları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (1) , 51-73. <https://doi.org/10.17152/gefad.658084>
- Kocaoğlu, A. (2022). Özel eğitim öğretmen adaylarının özel eğitim öğretmenliğine yönelik metaforik algıları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 22-44. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/74787/1129108>

- Kogan, N., Connor, K., Gross, A., & Fava, D. (1980). Understanding visual metaphor: developmental and individual differences. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 45*(1), 1–78. <https://doi.org/10.2307/1165832>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Johnson metaphors we live by*. Chicago University of Chicago Press.
- Mastropieri, M. A., Scruggs, T. E., ve Mills, S. (2011). Special education teacher preparation. In J. M. Kauffman & D. P. Hallahan (Eds.), *Handbook of special education* (pp. 47-60). Routledge.
- Mani, B. G. (2002). Performance appraisal systems, productivity, and motivation: A case study. *Public Personnel Management, 31*, 141–159. <http://dx.doi.org/10.1177/009102600203100202>
- Mahlis, M.C., ve Maxson, M.M. (1998). Metaphors as structures for elementary and secondary preservice teachers' thinking. *International Journal of Educational Research, 29*, 227-240. [https://doi.org/10.1016/S0883-0355\(98\)00027-5](https://doi.org/10.1016/S0883-0355(98)00027-5)
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Odom, S. L., Brantlinger, E., Gersten, R., Horner, R. H., Thompson, B., ve Harris, K. R. (2005). Research in Special Education: Scientific Methods and Evidence-Based Practices. *Exceptional Children, 71*(2), 137–148. <https://doi.org/10.1177/001440290507100201>
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim, 38*(182), 36-57. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/182.pdf
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (2023). *Yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2023/YKS/TERCIH/kkilavuz27072023di.pdf>
- Uçuş, Ş. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının ve okul öncesi öğretmeni adaylarının özel eğitime ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(2), 360-388. <http://dSPACE2.adiyaman.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12414/252>
- Packard, R. D., ve Dereshiwsky, M. (1990). *Teacher motivation tied to factors within the organizational readiness assessment model. Elements of motivation/de-motivation related to conditions within school district organizations* (Report 143). Northern Arizona University: Center for Excellence in Education. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED318731.pdf>
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Pektaş, M. ve Kıldan, A. O. (2009). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının öğretmen kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforların karşılaştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 270-288 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6001/80033>
- Pesen A., ve Pesen H. (2020). Özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının “özel eğitim” ve “özel eğitime ihtiyaç duyan birey” kavramlarına ilişkin algıları. *Ekev Akademi Dergisi, 0*(81), 35- 60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/72156/1161452>
- Pijl, S.J., Meijer, C.J.W. ve Hegarty, S. (1997) *Inclusive education: A global agenda*. Routledge.
- Saban, A., Koçbeker, B. N., ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 6*(2), 509-522.
- Schmitt, R. (2005). Systematic metaphor analysis as a method of qualitative research. *The Qualitative Report, 10*(2), 358-394. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2005.1854>
- Serig, D. (2006). A conceptual structure of visual metaphor. *Studies in Art Education, 47*(3), 229–247. <http://www.jstor.org/stable/25475783>
- Şişman, M. (2017). *Öğretim liderliği*. Pegem
- Tobin, K. (1990) Changing metaphors and beliefs: a master switch for teaching?, *Theory into Practice, 29*(2), 122–127. <https://www.jstor.org/stable/1476910>
- Tobin, K. ve LaMaster, S. U. (1995). Relationships between metaphors, beliefs, and actions in a context of science curriculum change. *Journal of Research in Science Teaching, 32*(3), 225–242. <https://doi.org/10.1002/tea.3660320304>
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2016, 8 Ocak). *Program isim değişikliği*. Sayı: 75850160104.01.02.01/843

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (2), 1079-1107.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (2), 1079-1107.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Zembylas, M. (2003). Emotions and teacher identity: A poststructural perspective. *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 9*, 213-238. <https://doi.org/10.1080/13540600309378>
<https://www.atam.gov.tr/duyurular/milli-egitim>